

HØJESTERETS DOM

afsagt fredag den 2. februar 2024

Sag BS-50349/2023-HJR
(1. afdeling)

A
(advokat Emilie Therese Sylow, beskikket)

mod

B
(advokat Sten Corfix)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Næstved den 7. februar 2022 (BS-34168/2020-NAE) og af Østre Landsrets 2. afdeling den 14. marts 2023 (BS-6894/2022-OLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Michael Rekling, Oliver Talevski, Lars Apostoli, Ole Hasselgaard og Julie Arnth Jørgensen.

Påstande

Appellanten, A, har gentaget sine påstande om, at indstævnte, B, skal betale 60.022,75 kr. til ham med procesrente fra den 2. september 2020, samt at B skal anerkende, at 331.161,18 kr. fra PensionDanmark skal udbetales til ham.

B har påstået stadfæstelse af landsrettens dom.

Retsgrundlag

Forsikringsaftalelovens § 105 a lyder:

”§ 105 a. Medmindre andet fremgår af omstændighederne, anses som nærmeste pårørende forsikringstagerens ægtefælle, en samlever, der opfylder kravene i stk. 2, børn eller arvinger i nævnte rækkefølge.

Stk. 2. For at være omfattet af stk. 1 skal en samlever leve sammen med forsikringstageren på fælles bopæl og

- 1) vente, have eller have haft et barn sammen med forsikringstageren eller
- 2) have levet sammen med forsikringstageren i et ægteskabsliggende forhold på den fælles bopæl i de sidste 2 år før dødsfaldet.

Stk. 3. En fælles bopæl som nævnt i stk. 2 anses ikke for ophørt ved midlertidigt ophold i anden bolig eller ved ophold i institution."

Samlevere blev omfattet af begrebet "nærmeste pårørende" i forsikringsaftalelovens § 105 a ved lov nr. 516 af 6. juni 2007 om ændring af forsikringsaftaleloven og forskellige andre love. Lovforslaget byggede i vidt omfang på overvejelserne i betænkning nr. 1473 af 2006 om revision af arvelovgivning mv. I lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 2.3 hedder det bl.a. (Folketingstidende 2006-07, tillæg A, lovforslag nr. L 101, s. 3427):

"2.3. Justitsministeriets overvejelser

...

For så vidt angår afgrænsningen af, hvilke typer af samliv der kan føre til, at en længstlevende samlever bliver omfattet af udtrykket "nærmeste pårørende", foreslår Justitsministeriet, at der anvendes den samme afgrænsning, som gælder for opnåelse af arveret efter de foreslåede regler om udvidet samlevertestamente i §§ 87-89 i det forslag til ny arvelov, der er fremsat samtidig med dette lovforslag. Dette indebærer, at en samlever som udgangspunkt indgår i kredsen af personer i standardbegunstigelsen "nærmeste pårørende", hvis den pågældende på tidspunktet for forsikringstagerens død bor sammen med den pågældende på fælles bopæl og enten har et barn sammen med forsikringstageren eller har boet sammen med forsikringstageren i et ægteskabsliggende forhold på den fælles bopæl i mindst de sidste 2 år."

I bemærkningerne til lovforslagets § 105 a hedder det bl.a. (Folketingstidende 2006-07, tillæg A, lovforslag nr. L 101, s. 3436-37):

"Stk. 1 viderefører den gældende § 105, stk. 5, og fastlægger, hvad der skal forstås ved nærmeste pårørende. Som noget nyt foreslås det, at samlevere bliver omfattet af begrebet "nærmeste pårørende", og at samleveren i rækkefølgen sidestilles med ægtefællen. Der er alene tale om en fortolkningsregel, og andet kan derfor fremgå af omstændighederne.

Stk. 2 fastlægger, hvornår en samlever bliver omfattet af stk. 1. Den pågældende skal have levet sammen med forsikringstageren på fælles bopæl og enten vente, have eller have haft et barn sammen med forsikringstageren (nr. 1), eller have levet sammen med forsikringstageren i et ægteskabslignende forhold på den fælles bopæl i de sidste 2 år før dødsfaldet (nr. 2). Om baggrunden for denne afgrænsning henvises til pkt. 2.2.4. og 2.3.

Det skal dokumenteres over for forsikringsselskabet, at samleveren opfylder betingelserne for at blive anset for omfattet af begrebet "nærmeste pårørende". Dette kan f.eks. ske ved fremlæggelse af folkeregisterattest eller fødselsattest for et fællesbarn.

I de tilfælde, hvor forsikringstageren efterlader sig en ægtefælle, men hvor samlivet mellem dem varigt er afbrudt, uden at der foreligger separation eller skilsmisse, og hvor der i stedet er en samlever, bør udgangspunktet være, at forsikringssummen tilkommer samleveren, medmindre andet fremgår af omstændighederne.

Stk. 3 fastslår, at en fælles bopæl som nævnt i stk. 2, nr. 1, ikke anses for ophørt ved midlertidigt ophold i en anden bolig eller ved ophold i institution. Samlivet anses således ikke for ophørt, fordi de samlevende rejser på ferie hver for sig, eller hvis den ene af parterne i en periode alene opholder sig i hjemmet i weekenderne, og i løbet af ugen som følge af sit arbejde bor et andet sted. Det vil dog altid være en konkret vurdering, om der i disse situationer kan antages at foreligge et samliv.

Parterne vil også blive anset for samlevende, hvis samlivet er ophævet på grund af en af parternes institutionsanbringelse i f.eks. ældrebolig eller plejehjem. Det er imidlertid en forudsætning, at forholdet mellem parterne stadig består, hvilket ikke kan antages at være tilfældet, hvis en samlever efter institutionsanbringelsen har indledt et nyt forhold eller på anden måde klart har tilkendegivet, at forholdet må anses for ophørt.

Skyldes adskillelsen derimod den ene samlevers arbejds- eller uddannelsesmæssige forhold, og fører disse forhold til længerevarende adskillelse, kan det være mere tvivlsomt, om man bør anse samlivet for ophørt, suspenderet eller opretholdt i den pågældende periode. I disse situationer kan der opstå tvivl om, hvorvidt fraflytningen skal anses for udtryk for en ophævelse af samlivet som følge af uoverensstemmelser

med den konsekvens, at samleveren ikke længere kan anses for nærmeste pårørende, eller om man til trods for adskillelsen fortsat kan antage, at samlivet består.”

Arvelovens § 67, stk. 3, lyder:

”§ 67.

...

Stk. 3. Hvis et ægteskabslignende samliv ophører på grund af uoverensstemmelser, skal et testamente, herunder et testamente efter § 87, som en samlever har oprettet til fordel for en anden samlever, anses for tilbagekaldt, medmindre særlige omstændigheder taler imod det.”

Arvelovens § 67, stk. 3, blev indført ved arveloven af 2008 (lov nr. 515 af 6. juni 2007). Lovforslaget byggede ligeledes på overvejelser i betænkning nr. 1473 af 2006 om revision af arvelovgivningens mv. Det fremgår af lovforslagets specielle bemærkninger til bestemmelsen bl.a. (Folketingstidende 2006-07, tillæg A, lovforslag nr. L 100, s. 3395-96):

”Det er alene samlivsophævelse på grund af uoverensstemmelse, der er omfattet af stk. 3. Derimod bevarer testamentet sine retsvirkninger, selv om parterne f.eks. på grund af arbejds- eller uddannelsesmæssige forhold midlertidigt ophører med at have fælles bopæl, eller hvis f.eks. en af parterne må flytte på plejehjem.

...

For at undgå eventuelle bevismæssige problemer stilles der ikke i bestemmelsen krav til samlivsophævelsens varighed, for at testamentet kan anses som bortfaldet. Det er dog en forudsætning for testamentets bortfald, at samlivsophævelsen ikke blot må anses som udtryk for en forbigående uoverensstemmelse, men fra i hvert fald én af parternes side må anses som udtryk for et seriøst ønske om, at samlivet skal være ophørt. I tvivlstilfælde må dette bero på en konkret vurdering, som må foretages af domstolene.”

Højesterets begrundelse og resultat

C afgang ved døden den 30. august 2019 efter selvmord. Han efterlod sig en mindreårig søn, som han havde sammen med B. Han efterlod sig også en voksen søn, A, som han havde fra et tidligere forhold. C og B havde i ca. 14 år levet sammen på fælles bopæl. Nogle dage før Cs død havde B taget ophold i sin datters lejlighed. Ved Cs dødsfald kom en gruppelevsfor sikring i Alka Forsikring og en forsikring i PensionDanmark til udbetaling til ”nærmeste pårørende”, jf. forsikringsaftalelovens § 105 a.

Sagen angår, om B er Cs "nærmeste pårørende". Hvis hun ikke er det, er parterne enige om, at udbetalingerne tilkommer A og hans halvbror med halvdelen til hver. Påstandene er opgjort i overensstemmelse hermed, og der er enighed om de beløbsmæssige opgørelser.

Ifølge forsikringsaftalelovens § 105 a, stk. 1, anses, medmindre andet fremgår af omstændighederne, som nærmeste pårørende forsikringstagerens ægtefælle, en samlever, der opfylder kravene i § 105 a, stk. 2, børn eller arvinger i nævnte rækkefølge.

Efter parternes anbringender er spørgsmålet i første række, om B var Cs samlever på tidspunktet for hans død, jf. forsikringsaftalelovens § 105 a, stk. 1, jf. stk. 2. Hvis det er tilfældet, er spørgsmålet i anden række, om der efter omstændighederne er grundlag for at fravige formodningsreglen om, at B frem for Cs børn er "nærmeste pårørende", jf. § 105 a, stk. 1.

Det fremgår af § 105 a, stk. 2, at en samlever for at blive anset som nærmeste pårørende efter stk. 1 skal leve sammen med forsikringstageren på fælles bopæl. En fælles bopæl anses efter § 105 a, stk. 3, ikke for ophørt ved midlertidigt ophold i en anden bolig. Når den ene af parterne på grund af uoverensstemmelse opholdt sig i en anden bolig på dødstidspunktet, må der i lyset af forarbejderne – ved bedømmelsen af, om parterne på dødstidspunktet fortsat levede sammen på fælles bopæl – foretages en konkret vurdering af, om opholdet i den anden bolig må anses som udtryk for en forbigående uoverensstemmelse, eller om opholdet i hvert fald fra én af parternes side må anses som udtryk for, at samlivet er endeligt ophørt.

B havde på grund af uoverensstemmelse forud for Cs dødsfald taget ophold i sin datters lejlighed. Få dage før selvmordet blev C med Bs hjælp skrevet op til en ny bolig. Forud for selvmordet skrev C en afskedsbesked på Facebook, der må forstås således, at deres forhold var forbi.

På denne baggrund finder Højesteret efter en samlet vurdering, at det må lægges til grund, at samlivet var endeligt ophørt, da C døde.

Da B herefter ikke er omfattet af kredsen af "nærmeste pårørende" i forsikringsaftalelovens § 105 a, stk. 1, tager Højesteret As påstande til følge.

Efter sagens udfald skal B betale sagsomkostninger for alle tre instanser med i alt 145.700 kr. til statskassen. Heraf er 125.000 kr. til dækning af advokatudgift og 20.700 kr. til dækning af retsafgift.

THI KENDES FOR RET:

B skal betale 60.022,75 kr. til A med procesrente fra den 2. september 2020.

B skal anerkende, at 331.161,18 kr. fra PensionDanmark skal udbetales til A.

I sagsomkostninger for byret, landsret og Højesteret skal B betale 145.700 kr. til statskassen.

De idømte beløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

Sagsomkostningsbeløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.